

О. Харцiй
**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНОЇ СФЕРИ В ДІТЕЙ
ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ**

O. Khartsiy
**PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE COGNITIVE SPHERE
IN CHILDREN WITH MENTAL DELAY**

Предмет дослідження — особливості когнітивної сфери у дошкільників із затримкою психічного розвитку. Мета дослідження дослідити рівень розвитку пам'яті, уваги та мислення в дітей віком 4–6 років із затримкою психічного розвитку.

У дошкільному віці в дитини закладається та формується первинна картина навколишнього світу, закладається світогляд. Розвиток когнітивної сфери дуже важливий саме у дошкільному віці, особливо це стосується дітей з вадами розвитку, з затримкою психічного розвитку. Адже саме в цьому віці закладається наочно-образний фундамент інтелекту, а засвоєння образних форм пізнання готує та веде маленьку дитину до розуміння загальних правил та закономірностей логіки, процес пізнання веде дитину до розвитку мислення. На даний час дуже поширена група аномалій у розвитку дітей — це порушення психічного розвитку.

На сьогоднішня гуманізація освіти потребує від сучасних психологічної, педагогічної та соціальної наук розробку нових таких освітніх програм, що здатні допомогти нормальній соціалізації всіх дітей без винятку, навіть дітей із затримкою психічного розвитку.

Дослідження проводилося у двох групах. Перша: дошкільники з затримкою психічного розвитку, серед яких 10 дівчаток та 10 хлопчиків. Друга група: діти дошкільного віку з рівнем розвитку когнітивної сфери, що відповідає віковим нормам, теж 10 дівчаток та 10 хлопчиків.

Середні показники за даними дослідження пам'яті: у дівчаток — 21,9, а у хлопців — 19,3. При аналізі отриманих результатів виразно бачимо, що рівень розвитку пам'яті в хлопців дещо нижче ніж у дівчат, більш ніж на 10%.

Обробка цих результатів показує, що стан розвитку мислення у дівчат та хлопців дошкільного віку з ЗПР знаходиться приблизно на одному рівні: дівчата — 9,6, хлопці — 9,8. Хлопчики мають незначну перевагу у менш ніж 1%.

Розраховані показники за результатами дослідження рівня розвитку уваги в дітей з ЗПР показують опосередкований результат, виходячи з кількості учасників по 10 кожної статі. За цими показниками результати хлопців на 20% краще ніж у дівчат. Але обов'язково слід зазначити, що поміж 20 досліджуваних дітей дошкільного віку з ЗПР, лише 5 змогли дещо впоратися з завданням. З них: 3 хлопчики, 1 має низький рівень уваги, а 2 мають середні показники; та 2 дівчинки — обидві показали середній рівень розвитку уваги.

Аналізуючи середні показники, отримані в результаті дослідження, рівня розвитку пам'яті у дітей з рівнем розвитку, що відповідає віковим нормам у порівнянні між хлопчиками та дівчатками, у хлопців — 50,2, а у дівчат — 50,3, чітко бачимо, що вони володіють однаковим рівнем, з незначним відхиленням.

Висновки та перспективи подальшого дослідження:

1. Поглиблені наукові уявлення: про розвиток когнітивної сфери дошкільників з ЗПР; про особливості та відмінності когнітивної сфери дітей дошкільного віку з ЗПР та дітей дошкільного віку, чий рівень розвитку відповідає нормі; про відмінності властивостей когнітивної сфери дітей за гендерною ознакою;
2. Отримали подальший розвиток уявлення про можливість впливу корекційних програм на функції пізнавальної сфери дітей дошкільного віку з ЗПР;
3. Практична значимість дослідження одержаних результатів полягає у тому, що при урахуванні їх у психопрофілактичній, виховній роботі з дітьми із ЗПР, вони забезпечують актуалізацію та розвиток когнітивної сфери дошкільнят з ЗПР, оптимізують та прискорюють їх загальний розвиток, соціалізацію та адаптацію до навколишнього світу.

У подальшому дослідженні необхідно докласти зусиль у доповненні і розширенні наукового уявлення про динаміку, індивідуальні і вікові особливості розвитку когнітивної сфери дошкільників з ЗПР; формуванні більш високого рівня розвитку мислення, пам'яті та уваги у дошкільників з ЗПР.

Г. Ломакін

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ СТРЕСОГЕННИХ ЧИННИКІВ ВІЙНИ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

G. Lomakin

THEORETICAL ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF STRESSOGENIC FACTORS OF WAR ON THE PSYCHO-EMOTIONAL STATE OF STUDENTS

Дослідження впливу стресогенних чинників війни на психоемоційний стан українського населення і особливо студентської молоді (як найбільш активної, працездатної і перспективної його частини) на теперішній час досить актуальне. Саме від молоді та її психічного здоров'я, стресостійкості залежать подальша розбудова й процвітання України, а дослідження негативних впливів війни на молодь надають можливість більш ретельно готувати програми реабілітації, психологічної підтримки й профілактики таких кризових станів.

Уперше фундаментальні теоретичні моделі стресу та кризових станів у науці були представлені в класичних концепціях Г. Сельє та Р. Лазаруса, які заклали підґрунтя для сучасного розуміння механізмів адаптації та дезадаптації особистості в умовах екстремальних ситуацій. Вітчизняні дослідники, зокрема О. П. Макарова, П. Д. Червоний, підкреслюють значущість когнітивних стратегій подолання та емоційної регуляції в збереженні психологічного благополуччя. Війна та соціальні виклики спричиняють широкий спектр емоційних і поведінкових реакцій, таких як шок, тривога, депресія та прояви резиліентності.

Шокова реакція є первинною відповіддю на несподівану та травматичну подію і характеризується станом психоемоційного заціпеніння, тимчасовим порушенням когнітивної обробки інформації, труднощами в мобілізації ресурсів для адаптації. Для студентської молоді шок може бути особливо вираженим через обмежений життєвий досвід подолання екстремальних ситуацій, що ускладнює швидке відновлення емоційної рівноваги. Після стадії шоку зазвичай настає етап тривожних реакцій. Тривога, за визначенням Ч. Спілбергера, є емоцією, що супроводжується почуттям напруженості, небезпеки та невизначеності, і виступає